

RAPORT

**în baza vizitei efectuate la Penitenciarul nr. 10,
situat în localitatea Goian, la 04 septembrie 2015**

Aspecte preliminare.

1. La data de 04 septembrie 2015 funcționarii Oficiului Avocatului Poporului au efectuat o vizită la Penitenciarul nr. 10 Goian.

2. Scopul vizitei a constat în monitorizarea situației care a generat revoltele în masă a deținuților minori, precum și monitorizarea acțiunilor administrației și colaboratorilor penitenciarului în timpul dezordinilor.

3. Grupul de monitori din partea Oficiului Avocatului Poporului:

- Tatiana Crestenco – șeful Serviciului pentru protecția drepturilor copilului.
- Gheorghe Bosîi – consultant principal;
- Iurie Dubenco – consultant;

4. Vizita a durat între ora 11:00 – 14:45.

5. La momentul vizitei în penitenciarul pentru minori erau deținute 32 persoane. Blocul de detenție unde sunt plasați condamnații este constituit din patru nivele, celulele de detenție sunt amplasate la etajul trei (12 celule) și etajul patru (12 celule). Izolator disciplinar în penitenciar nu este, nefiind amenajat un asemenea sector.

Discuții cu reprezentanții Departamentului Instituțiilor Penitenciare

6. La sosirea funcționarilor Oficiului Avocatului Poporului în penitenciar se desfășura o ședință de lucru în cadrul căreia se discuta situația tensionată apărută în seara zilei de 03 septembrie în penitenciar și care a durat pînă la ora 05:00. Astfel, un grup de deținuți minori au încălcat regimul de detenție și au deteriorat mai multe bunuri ale penitenciarului.

7. La ședința de lucru din 04 septembrie 2015 erau prezente următoarele persoane:

- Oleg Cociug - Șeful Penitenciarului nr. 10, Goian;
- Viorel Potîngă - Șeful Direcției inspectare generală și activitate analitică;
- Victor Eșanu - Șeful Direcției regim și supraveghere;
- Serghei Ochișor - Șeful direcției securitate și investigații operative;
- Alexandru Arcer - procuror Procuratura sectorului Rîșcani, municipiul Chișinău.

8. Potrivit lui Victor Eșanu, reprezentant al DIP conflictul între deținuți și administrația penitenciarului a apărut la ora 21:30 pe data de 03 septembrie

2015, cînd un grup de deținuți au devenit agitați, invocînd cerințe de a li se permite fumatul în penitenciar și care au început a devasta bunurile din celulele de detenție, trîntind puternic ușile. Astfel un grup de 7-8 deținuți de la etajul trei, fiind instigați de alți deținuți de la etajul patru au început a distruge ușile de la celule, sticlele de la geamuri, precum și mobilierul din celule. S-a încercat aplanarea revoltei prin metodele de convingere. Cu deținuții au fost purtate discuții referitor la acțiunile ilegale inițiate, consecințele acestor acțiuni și încercarea de a calma spiritele. Deținuții au ignorat discuțiile purtate refuzînd să meargă la culcare. Totuși factorii de decizie ai penitenciarului și DIP nu au aplicat forța fizică și mijloacelor speciale. Trei deținuți s-au automutilat pe parcursul acțiunii de revoltă inițiată.

9. Printre soluții de stopare a revoltei în opinia reprezentanților DIP ar fi documentarea celor întîmplate, izolarea condamnaților violenți și a instigatorilor, aplicarea mijloacelor speciale, identificarea pagubelor cauzate și a făptașilor, suport și discuții individuale.

Vizitarea blocului de detenție

10. După discuțiile inițiale cu colaboratorii Penitenciarului nr. 10 și DIP, funcționarii Oficiului Avocatului Poporului au monitorizat nemijlocit blocul de detenție. La etajul trei în una din celule erau patru deținuți care erau vizibil agitați. Celula era devastată, ușa fiind distrusă, sticla la geam distrusă, mobilierul deteriorat. La întrebările funcționarilor Oficiului ce s-a întîmplat a parvenit un răspuns din partea deținuților că acesta este un protest contra deciziei de a nu le permite fumatul în penitenciar, interdicția de a primi țigări în colete. Despre consecințele distrugerii bunurilor penitenciarului, precum și eventualele consecințe penale deținuții s-au arătat conștienți, mizînd pe faptul că altfel nu erau auziți. Toți deținuții și-au exprimat doleanța de a li se permite fumatul.

11. Cu un deținut G.D. a fost purtată o discuție referitor la cele întîmplate, acesta fiind conștient de cele săvîrșite, totuși în opinia sa aceasta fiind unica posibilitate de a informa despre neregulile și abuzurile din penitenciar. Deținutul s-a arătat nemulțumit că nu are posibilitate să frecventeze cursurile clasei a IX-a.

12. După discuțiile cu minorul G.D., spiritele de agitație nu erau finisate, unul din deținuți bătînd cu piciorul în uși, încercînd să dezbîrne ușorul. Șeful penitenciarului a ordonat aplicarea forței fizice și cătușelor pentru imobilizarea persoanelor care nu se supuneau cerințelor legitime ale colaboratorilor sistemului penitenciar. Forța fizică și cătușele au fost utilizate în privința a 8 deținuți, aceștia

fiind transferați în alte penitenciare din țară. Această măsură a fost întreprinsă pentru calmarea spiritelor și asigurarea regimului legal în penitenciar.

Analiza cadrului legal a incidentului din 03 – 04 septembrie 2015 la Penitenciarul nr. 10 Goian

13. Condițiile și limitele aplicării mijloacelor speciale și a forței fizice sunt prevăzute în art. 223 Cod de executare și în secțiunea a 21-a din Statutul executării pedepsei de către condamnați. Actele normative în cauză prevăd modalitatea, ordinea și limitele aplicării forței fizice, cătușelor.

Codul de executare al Republicii Moldova (Legea nr 443/24.12.2004)

Articolul 223. Aplicarea forței fizice, mijloacelor speciale și armei de foc

(1) În cazul opunerii de către condamnați a rezistenței, nesupunerii cerințelor legale și întemeiate ale personalului sistemului penitenciar, participării la tulburări de masă, luării de ostacoli, atacării altor persoane sau săvârșirii unor alte acțiuni social-periculoase, în cazul evadării sau reținerii evadaților din penitenciar, precum și în scopul prevenirii pricinuirii de către condamnați celor din jur sau sie a unor daune, pot fi aplicate forța fizică, mijloace speciale și armă de foc.

(2) Colaboratorii sistemului penitenciar sînt în drept să aplice forță fizică, mijloace speciale și armă de foc în conformitate cu actele normative.

(4) În cazul aplicării față de condamnat a forței fizice, a mijloacelor speciale și/sau a armei de foc, condamnatul va fi supus, obligatoriu, examinării medicale, cu întocmirea actelor corespunzătoare.

Statutul executării pedepsei de către condamnați (aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 583/26.05.2006)

Pct. 32 Deținuții sînt informați, contra semnătură, privind drepturile, obligațiile și interdicțiile lor, folosirea mijloacelor tehnice de pază, care pot pune în pericol viața sau sănătatea lor, cazurile și condițiile aplicării forței fizice, mijloacelor speciale și armei de foc. În cazul deținuților care au deficiențe de comunicare, dispozițiile specificate în prezentul punct li se aduc la cunoștință prin modalități care să permită înțelegerea acestora.

Pct. 90. Deținuților li se interzice fumatul în celule, încăperi, spații de detenție.

Secțiunea a 21-a

Condițiile și limitele aplicării forței fizice, mijloacelor speciale și a armei de foc

204. Personalul penitenciar este în drept să recurgă la aplicarea forței fizice, mijloacelor speciale și a armei de foc în cazurile și modul prevăzut de art.223 al Codului de executare, art.35-37 al Legii cu privire la sistemul penitenciar, Legea nr.218 din 19 octombrie 2012 privind modul de aplicare a forței fizice, a mijloacelor speciale și a armelor de foc, precum și în cazurile prevăzute de art.35-40 ale Codului penal al Republicii Moldova.

207. Aplicarea forței fizice, mijloacelor speciale sau armei de foc trebuie să fie precedată de un avertisment privind intenția recurgerii la ele, cu acordarea unui timp suficient pentru reacția de răspuns.

219. Cătușele se aplică deținuților în următoarele cazuri:

de opunere a rezistenței fizice personalului penitenciar, efectivului echipei de controlori (gărzii) și când manifestă furie – pînă la calmarea lor;

de refuz să se deplaseze sub pază sau în izolatorul disciplinar, în timpul escortării, în cazul dacă sînt temeieri pentru a presupune că ei pot să evadeze;

de tentativă de sinucidere, automutilare, atac asupra altor deținuți – pînă la calmare;

de escortare după reținerea deținutului evadat.

220. La punerea cătușelor mîinile deținutului trebuie să se afle la spate.

221. După două ore cătușele se scot pentru o perioadă de 5-10 minute, la necesitate se aplică din nou.

222. Faptul aplicării cătușelor se consemnează într-un proces-verbal. Persoanele care au admis aplicarea nemotivată a cătușelor urmează a fi trase la răspundere în modul stabilit.

231. În toate cazurile de aplicare a forței fizice și/sau a mijloacelor speciale față de deținuți, se întocmește un proces-verbal de aplicare a mijloacelor respective, care urmează a fi prezentat șefului penitenciarului, și se informează Departamentul Instituțiilor Penitenciare în cel mai scurt termen.

Normele Comitetului European de prevenire a Torturii (CPT)

45. CPT-ul observă cu atenție climatul dominant din cadrul unei instituții. **Promovarea unor relații constructive în locul relațiilor de confruntare între prizonieri și personal va servi la scăderea tensiunii inerente oricărui mediu de închisoare și, în același timp, va reduce semnificativ probabilitatea incidentelor violente și a relelor tratamente asociate.** Pe scurt, CPT-ul dorește să vadă un spirit de comunicare și de grijă care însoțește măsurile de control și supraveghere. O astfel de abordare, departe de a submina securitatea instituției, ar putea, foarte bine, să o întărească.

53. Personalul închisorii va trebui, ocazional, să folosească forța pentru a controla deținuții și, în mod excepțional, s-ar putea să recurgă la instrumente de constrângere fizică. În mod clar, acestea sunt situații de mare risc în măsura în care privesc relele tratamente posibile asupra deținuților și ca atare necesită garanții specifice.

26. Baza unui sistem penitenciar de factură umană va fi întotdeauna un personalul recrutat și format cu seriozitate, care să știe cum să adopte o atitudine corespunzătoare în relațiile cu deținuții și care să-și perceapă munca mai mult ca pe o vocație decât ca o simplă slujbă. Crearea unor relații pozitive cu deținuții trebuie să fie recunoscută ca trăsătură principală a acestei vocații.

ii) adolescenții

67. Adolescența este o perioadă marcată de o anumită reorganizare a personalității, care necesită un efort special pentru a reduce riscul unei inadaptări sociale de lungă durată.

În timpul încarcerării adolescenților trebuie să li se permită să stea în locuri stabile, înconjurați de obiecte personale și în grupuri sociale favorabile. Regimul aplicat acestora trebuie să aibă la bază activitatea intensă, incluzând întâlniri socio-educative, sportul, educația, ucenicia, ieșirile însoțite și disponibilitatea pentru activitățile opționale.

probleme referitoare la personal

33. Supravegherea și tratamentul minorilor privați de libertate sunt sarcini extrem de dificile. Personalul care trebuie să îndeplinească aceste sarcini trebuie recrutat cu grijă pentru maturitatea și capacitatea sa de a depăși dificultățile pe care le presupune lucrul cu această grupă de vârstă și păstrarea bunăstării sale. El trebuie în mod deosebit să fie motivat personal pentru a lucra cu tinerii și să îi poată îndruma și stimula pe minorii pe care îi are în grijă. Întregul personal, inclusiv cel de supraveghere, trebuie să fie instruit în domeniu, atât la început cât și în continuare și să beneficieze de supraveghere și sprijin din exterior adecvate în exercițiul funcțiilor sale.

Mai mult, conducerea acestor centre ar trebui să fie încredințată persoanelor cu aptitudini de conducere, care pot răspunde eficient cererilor complexe și divergente care le sunt adresate, atât de minori cât și de personal.

CONCLUZII, RECOMANDĂRI:

14. Totalitatea actelor normative în vigoare, precum și aspecte analizate în Normele Comitetului european de prevenire a torturii reflectă modalitatea de conducere a penitenciarelor pentru minori, precum și gestionarea cazurilor de revolte, violență din partea minorilor. Revolta care a apărut în penitenciar arată deficiențe serioase apărute în Penitenciarul nr.10, care au făcut posibilă acest incident. În opinia Oficiului Avocatului Poporului drept cauze ale încălcării regimului de detenție și deteriorării bunurilor penitenciarului și recomandări pentru evitarea cazurilor similare în viitor și asigurarea standardelor în domeniul drepturilor omului sunt:

- a) lipsa evaluării individuale a deținuților;
- b) analiza superficială a potențialelor riscuri ce puteau apărea în penitenciar;
- c) fluctuația de cadre în penitenciar din ultima perioadă;
- d) relații tensionate între conducerea și colaboratorii penitenciarului cu deținuții minori, coroborată cu lipsa unor relații constructive. Invocarea de către deținuți, precum că fosta conducere a penitenciarului le permitea să fumeze denotă o abordare bazată pe încălcarea legii ce și a servit ca un impuls în încălcarea de mai departe a legalității din partea deținuților;

e) revolta apărută impune conducerii penitenciarului a întreprinde măsuri pentru a răspunde eficient cererilor complexe și divergente care le sunt adresate, atât de minori cât și de personal.

f) la nivel de acte normative și reglementări interne DIP și ale Penitenciarului nr. 10 nu există prevederi expres ce ar interzice posibilitatea minorilor de a primi articole din tutun și de a avea posibilitatea să fumeze, urmînd a fi implementate asemenea prevederi.

GHEORGHE BOSÎI

**Consultant principal în
Serviciul investigații și Monitorizare**